

ניגון ונוסח "לשנה הבאה"

מט. אחר סיום כל ההגדה ניגן שוב "לשנה הבאה בירושלים הבנויה" קד בערגה ובתחנונים. והקפיד שלא לרקוד וכן שלא למחוא כפיים קה.

♦ דינרי זהב ♦

והעיר ירושלים כבר בנויה ורק חסר בה בנין בית המקדש עי"ש. וכן כתב בדרכי החיים (להגר"צ ירוב, ח"ב עמוד תנ"ט) וז"ל: "מִן הַגֵּר יִחִיאל מִיכָל פִּינְשֵׁטִין זצ"ל אמר שחמיו [מִן הַגֵּר] מְבָרִיִּסְק זצוק"ל] הקפיד פעם כששרו בביתו לשנה הבאה בירושלים הבנויה, ואמר שאין לשנות מהנוסח לשנה הבאה בירושלים". וכן כתבו בזכור זאת ליעקב (עמוד ס"ט) בשם הגר"י סניידערס זצ"ל אב"ד בעזל (ע"ש טעם חדש) וספר איש על העדה (ח"ב, מנהגי פסח, עמוד קס"ז) בשם מִן הַגֵּר י"ש אלישיב זצוק"ל שלא אמרו "הבנויה".

אולם מצאנו נוסח "הבנויה" בספר קדום מאוד, ראה בשולחן הקריאה (הלכות קריאת התורה, להגר"ד ריפמן מק"ק ווילנא, שנת תרמ"ג, סימן כ"א, דף צ"ד ע"א) בשם ספר אמרי נועם (לרבינו יוסף גלינו, נדפס באמסטרדם, שנת שפ"ח, דף נ"ט ע"ב). וכן מצינו נוסח זה בהגדת מרדכי (להגר"ר מרדכי גימפל יפה, אב"ד רזינאי בליטא ומגדולי תלמידי ישיבת וואלוז'ין, דף מ"ו ע"א) ותועפות ראם (להגר"ר אברהם ויטקינד, אב"ד סעלוב [אחיו של הגר"ר הלל ויטקינד] נדפס בקובנא, שנת תרפ"ד, ח"ב עמוד ס"ג) והגדת מהר"ז (להגר"ר זלמן בורר, אב"ד ווילקסברי ומח"ס "דברי מהר"ז" עה"ת, עמוד קמ"ו).

וכן מצינו גם בהגדת לב העברי (להגר"ר עקיבה יוסף שלזינגר זצ"ל מפרשבורג, תלמיד מובהק של מִן

לר"י שמש (ח"א סימן ע"ז, בהגהות ד"ה תיכף) והגדת שבח פסח (הלל ס"ק ה').

קא. ראה לקמן פרק י"ג סעיף ו' ובדינרי זהב ^{אוצר החכמה} ס"ק י"ג המקורות למנהג ספירת הנשים.

קב. וכן כתב נוהג כצאן יוסף (מנהגי פראנקפורט ואשכנז, עמוד רכ"ה). וכן נהגו במשפחות רבות באשכנז.

וראה ברכי יוסף לחיד"א (סימן תפ"ט ס"ק ה') וויגד משה (סימן ל"ד ס"ק ב') וערוך השולחן (שם סי"א) ומקראי קודש (פסח, ח"ב סימן ס"ד).

קג. וכן כתב בספר זכור זאת ליעקב (חלק המנהגים, פ"ח סמ"ג) שכך נהגו הנשים בבית בשם הגר"י סניידערס זצ"ל אב"ד באזל.

ורבינו וכן שאר האנשים שהיו בבית הכנסת לתפילת ערבית ספרו עם הקהל כמו בכל לילה.

קד. בענין אמירת תיבת "הבנויה", הנה אע"פ שבכל ההגדות הקדומות לא הובאה תיבת "הבנויה", וכמו כן ראה בהגדת מבית לוי - בריסק (ח"א עמוד רל"ג) והגדת שי לתורה - בריסק (עמוד תי"א) שכתבו שמִן הַגֵּר י"ז מְבָרִיִּסְק זצוק"ל היה מקפיד על אלה המוסיפים תיבת "הבנויה", ואמר שלא מצינו נוסחא זו בשום מקום, והיא הוספת המתחדשים כאילו שכבר הגענו למחצית הגאולה,

◆ דינרי זהב ◆

וכן כתב בהגדת באר יעקב (עמוד ק"ג) שמרן הגרמ"ש שפירא זצוק"ל ראש ישיבת "באר יעקב" נהג להוסיף מילת "הבנויה". [נראה בספר הזכרון להגרמ"ש שפירא (ח"ב עמוד א' קל"ג) שכתב וז"ל: כאשר נשאל רבינו אודות הנהגה מסוימת אשר נהג, נענה ואמר: "אני הנני עושה הכל כפי שנהג מו"ר אבי זצוק"ל, והוא אף נהג כאביו, אשר קיבל מחותנו הנצי"ב מוואלזין, אשר קיבל אף הוא מחותנו, אשר קיבל מאביו הגר"ח מוואלזין, אשר קיבל מהגר"א". עכ"ל].

וראה עוד בספר עלי תמר (להגר"ר ישכר תמר זצ"ל, מראשי הישיבה בק"ק טשענסטחוב שבפולין ואח"כ דיין בארץ ישראל, על ירושלמי, פסחים, פרק י' הלכה ה') שכתב: "המנהג בארץ ישראל לומר בפסח ובמוצאי יום כיפור לשנה הבאה בירושלים **הבנויה**. ומבוסס כנראה על המנהג לכתוב עיר הקודש ירושלים תבנה ותכונן ובר"ת ת"ו או תובב"א". עכ"ל.

וראה כע"ז בהגדת הגאונים והרמב"ם (עמוד ת"ט, בהוספות המו"ל) שכתב המו"ל סמך למנהג שנהגו לשיר "לשנה הבאה בירושלים **הבנויה**", ע"פ מש"כ קדמון אחד סמוך לתקופת הגאונים, בספר מבוא התלמוד (לרבינו שמעון בן חפני גאון, נפטר בשנת ד' אלפים תשע"ג, הוצאת מיקיצי נרדמים, ירושלים שנת תש"ן, בסוף הספר) וז"ל: "נשלם הספר... בירושלים עיר הקודש תבנה במהרה". וחזינן שכאשר מזכירין את ירושלים, מתפללים על בנינה.

והיה מרגלא בפומיה דרבינו לבאר תיבת "הבנויה", שבאים להדגיש ולעורר שאמנם כלפי חוץ נדמה כאילו העיר ירושלים בנויה עכשיו על תילה כשאר ערי הארץ, אך האמת היא שלצערנו ולדאבונינו אנחנו עדיין בעומק הגלות, וכל זמן שלא נבנה בית המקדש, ירושלים היא "עיר החרבה והבזויה והשוממה" כמו שאומרים בתשעה באב בתפילת נחם. וע"ז אנו מתפללים ומצפים שנזכה לראות במהרה בבנינה, ושרים בערגה "לשנה הבאה בירושלים הבנויה", עם בית

"כתב סופר" ושל כל תלמידי מרן "חתם סופר" ז"ע, עמוד קמ"ה) שכתב: "בירושלים יאמרו לשנה הבאה בירושלים **הבנויה**". עכ"ל.

וכן כתב בספר בית ישראל השלם (להגר"י טויסיג, אב"ד מטרסדורף ואח"כ "מאה שערים" בירושלים, חלק ח', מהדורת שנת תשמ"א, שעל קיצור שולחן ערוך, סימן קל"ג סעיף כ"ו) וז"ל: "פה עיר הקודש ירושלים נוהגים לומר 'לשנה הבאה בירושלים **הבנויה**', שהרי גם עתה אנו בירושלים". עכ"ל.

וראה בלוח ארץ ישראל (להגר"מ טיקוצ'נסקי, סוף תפילת נעילה) שמשנת תרס"ו עד שנת תרפ"ו כתב: "אומרים לשנה הבאה בירושלים", אולם משנת תרפ"ז ואילך כתב "לשנה הבאה בירושלים **הבנויה**", ומשמע שכן המנהג. וכן כתב בספר עיר הקודש והמקדש (להגר"מ טיקוצ'נסקי, חלק ג' פרק כ"ה סעיף ז') שאומרים "הבנויה".

וכן כתבו בקובץ תורה מציון (ירושלים, שנת תר"ס, שנה ו', דף י"ח ע"א, בשם אחד מחכמי ירושלים, הגר"ר ר"ח אופלטקה זצ"ל, מח"ס מסעי היר"ח, בן הגר"י זצ"ל מח"ס פרי יצחק, תלמיד מרן "חתם סופר" בפרשבורג) וזכרם שלמה (להגר"ש קצין, מחכמי ירושלים, דרושים, נדפס בשנת תרצ"ח, עמוד ס"ט, דרשה משנת תר"צ) וזכרונות מנעורי ועד הנה (להגר"י דזובאס זצ"ל, ליד פולין ואח"כ בארץ ישראל, מח"ס זכרון אברהם ופני יצחק, עמוד מ"ג) ושו"ת דברי ישראל (להגר"י וועלץ, ראב"ד בודאפסט שבהונגריה ואח"כ בארץ ישראל, ח"ב, ליקוטי תשובות, ריש סימן ל"א) וממנהגיהם של יהודי אשכנז - פרושים בארץ ישראל (פ"ג סימן כ' סעיף י"ז).

וכן שמעתי ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שמרן החזון איש זצוק"ל ומרן הסטייפלר זצוק"ל היו שרים "לשנה הבאה בירושלים **הבנויה**", ולא ראו בכך שום חסרון, ע"כ דבריו.

וכן כתבו בשו"ת באר אליהו (להגר"א כץ, אור"ח ח"א סימן ר' ס"ק ג') ושו"ת רבבות אפרים (ח"ה סימן שכ"ו ס"ק ב') ומעשה איש (ח"ה עמוד קי"ח) עי"ש.